

פרופ' יונתן גרוסמן

42 תורת העולה – תרומת הדשן והוצאת הדשן (ו', א- ו)

אין להסיק מהכרעה זו שהדין המפורט בכתוב רלוונטי רק לעולת התמיד ולא לשאר העולות (ולמעשה במקרה זה – לכל שאר הקרבנות)¹, אלא שעולת התמיד היא המתאימה ביותר לדין אש התמיד המשולב כאן, וכפי שכבר עלה בדיונים קודמים, פרשייה זו רואה מול עינינו את המזבח האוכל, והקרבנות המובאים עליו ממשיכים ומקיימים אכילה זו. דבר זה נכון במיוחד ביחס לעולת התמיד.

יש בתורת העולה שני מוקדים שבמבט ראשון אינם נראים קשורים זה לזה – האחד עוסק בהגבלת זמן הקטרת העולה על המזבח ללילה אחד, "עד הבקר", והשני עוסק בדרישה שתהיה אש בוערת תמיד על המזבח. האתגר הפרשני הוא אם כן להבין מה היחס בין שני מוקדים אלו. אין מדובר רק בסמיכות פרשיות או סמיכות מצוות, אלא בקישור מכוון ומהותי, שהרי הכותרת של 'תורת העולה' פותחת את שני העניינים האלו ואז מפרטת אותם זה לצד זה. מבנה הפרשייה מלכד אפוא את שני הציוויים הללו:

זאת תורת העולה:	
בא: הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר	בב: ואש המזבח תוקד בו
גד: ולבש הפהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור	הו: והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הפהן עצים בבקר בבקר וערף עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים. אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה

"וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. צוֹ אֶת אֶהָרָן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה הוּא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוקֵד בּוֹ. וְלִבְשׁ הַפְּהָן מְדוּ בַד וּמְכַנְסֵי בַד יִלְבֹּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשְׁמוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ. וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מְקוֹם טְהוֹר. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּוקֵד בּוֹ לֹא תִכָּבֵה וּבִעַר עֲלֶיהָ הַפְּהָן עֲצִים בְּבֶקֶר בְּבֶקֶר וְעֵרַף עֲלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים. אֵשׁ תִּמִּיד תִּוקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה" (ויקרא ו', א-ו).

הקורא פסוקים אלו ברציפות, על רקע פרשת ויקרא, סבור מן הסתם שגם תורת העולה הפותחת את פרשת צו ממשיכה ומתארת את נדבת היחיד שבחר להביא עולה. אולם הניסוח "הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר" מתאים יותר לעולה ידועה הבאה באופן קבוע ומוקטרת במשך הלילה, כלומר עולת התמיד של בין הערביים. כדברי ר"י בכור שור: "הוא העולה על מוקדה" – כלומר, באותה עולה שצריכה להיות על מוקדה בלילה אני מפרש לך דין זה, דהיינו תמיד של בין הערביים" (פירושו לויקרא ו', ב). יש לזכור שפרשת צו נסמכת על ציווי ה' למשה בהר סיני ושם אכן צווה משה על עולת התמיד (שמות כ"ט, לה-מב), וכדברי אברבנאל:

"עם היות שבסדר ויקרא לא הוזכרו התמידין, לא עולת הבקר ולא עולת הערב, הנה אמר כאן 'היא העולה' לפי שכבר נתפרש בסדר 'ואתה תצוה' ענין התמידין, כמו שכתוב 'וזה אשר תעשה על המזבח', כי שם כתיב 'את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים'" (פירושו לויקרא ו').

מבנה משורג זה מזמין שני בירורים מרכזיים:

א. איך שני המוקדים הנדונים בפרשייה זו מהווים פירוט של "תורת העולה"? בהמשך הפרשה תתאר התורה את 'תורת המנחה', את 'תורת החטאת' ושאר תורות הקרבנות, ובאלו אכן נשמע על דיני הקורבן – מה יש לעשות עם מנחה ועם חטאת. אולם אצלנו, תחת הכותרת "זאת תורת העולה" באים שני דינים (תרומת

חל על הקרבנות כולם המצויים שם (כטענת קרן אורה ושפת אמת בסוגיה במעילה שם).

1 יש עמדה מעניינת המובאת אצל בעלי התוספות (מעילה דף י"ב, ד"ה "הכל מודים") שדין הדשן המפורט בפרשייה זו חל על כל הקרבנות שהם קודשי קדשים – כעולה המפורטת בכתוב, אך לא בזבח השלמים שהוא קודשים קלים. הקריאה הפשוטה יותר היא שדין פיגוי המזבח

לפי קריאה זו יש בפסוקים שלפנינו שני ציוויים שונים: בחלק הראשון נאמר מה יש לעשות בכל בקר – "תרומת הדשן". בהתאם לדרישה זו, בכל בוקר על הכוהן להרים במחתה (של כסף) מגחלי המזבח ולהניחם לצד המזבח. במקביל, צובר הכוהן את שאר הדשן שנותר על המזבח במרכזו. ערימת הדשן שהולכת ותופחת במרכז המזבח מכונה 'תפוח', ואין הכרח לפנותה מדי יום. בחלק השני של הפרשייה מובא הציווי על פינוי תפוח זה כשיש בדבר צורך. אין מדובר בעבודה יום-יומית אלא "כשהוא רבה ואין מקום למערכה"² וזהו מה שמכונה "הוצאת הדשן". מאחר שגם עבודה זו נעשית על גבי המזבח, ברור שיש צורך בגדי כהונה, ומה שנאמר: "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אַחֲרָיִם" אינו מלמד על לבישת בגדי חול אלא על בגדי כהונה פשוטים, כדי שלא יתלכלכו בגדיו הטובים של הכוהן. וכדברי רש"י על אתר:

"ופשט את בגדיו" – אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו, לכך 'ולבש בגדים אחרים' פחותין מהן".

דבר זה אינו מפתיע, שהרי לפי קריאת חז"ל הכוהן עולה על המזבח לשם לקיחת הדשן מהתפוח, כך שברור שעליו יהיה ללבוש בגדי כהונה (גם אם "פחותין מהן").

קריאה אחרת, הנראית פשוטה יותר במקראות, עולה אצל ר' יוסף בכור שור. לדעתו, הפרשה אינה מתארת שני ציוויים שונים ונפרדים אלא ציווי אחד מתמשך שנעשה בשני שלבים:

"ופשטיה דקרא: כשרוצין לפנות המזבח מן הדשן שעליו, היה לובש בגדי כהונה ועולה על המזבח, שאין לעלות על המזבח בבגדי חול, ומוריד הדשן עד אצל המזבח. ולאחר שהורידו משם, לובש בגדי חול ומוציא חוץ למחנה. וזהו: 'ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן', שאין להוציא בבגדי קודש, כדאמרי רבותינו ביומא, בפרק 'בא לו': היוצא בבגדי כהונה במדינה אסור" (פירושו לויקרא ו', ג).

לפי דבריו, הפסוקים מתארים את מסע הדשן מראש המזבח אל מחוץ למחנה בשני שלבים: בשלב הראשון הדשן עוזב את המזבח ומונח לצד המזבח; בשלב השני הוא נלקח משם אל מחוץ למחנה, ואת המסע כולו יש לעשות מדי בוקר.³ הכתוב נאלץ לקטוע את מסע הדשן לשני חלקים בשל הבעיה של בגדי הכוהן. כשהכוהן

הדשן ואש התמיד), הקשורים אומנם בעקיפין גם לעולה, אך קשה לראות בהם את "תורת העולה" דווקא.

ב. עלינו להבין מה היחס בין שני הציוויים הללו: בין תרומת והוצאת הדשן מזה ובין דיני אש התמיד מזה. לו שני הדינים היו כתובים זה אחר זה ניתן היה לטעון לקישור טכני או אסוציאטיבי, אבל הכותרת שפותחת את שני העניינים האלו מלכדת אותם ומגישה אותם יחדו.

נתחיל את עיונו בניתוח המוקד הראשון שעולה בתורת העולה – דין פינוי המזבח מהדשן שעליו. גם חלק זה נחלק לשני 'בתיים' מקבילים:

'תרומת' הדשן (ג)	'הוצאת' הדשן (ד)
וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בַד וּמְכַנְסֵי בַד יִלְבָּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ	וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אַחֲרָיִם
וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ	וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן
וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ.	אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֵה אֵל מְקוֹם טְהוֹר.

ההקבלה בין שני חלקי הציווי בולטת: שניהם פותחים בדיון על בגדי הכוהן; בשניהם השלב השני מתאר את המסע שעובר הדשן – בחלק הראשון הפועל הוא "והרים" את הדשן ואילו בחצי השני הפועל הוא "והוציא" את הדשן; ובשני החלקים הרכיב השלישי מתאר את המקום החדש שאליו מגיע הדשן – בחלק הראשון המקום הוא לצד המזבח ואילו בחלק השני המקום הוא מחוץ למחנה. מה היחס בין שני חלקים מקבילים אלו?

חז"ל ראו בשני החלקים האלו שני ציוויים נפרדים שגם אם שניהם עוסקים בדשן המזבח, למעשה הם אינם קשורים זה בזה. רש"י אימץ קריאה זו:

"והוציא את הדשן" – הצבור בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם. ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום"

(פירושו לויקרא ו', ד).

כשהוא מתאר את הוצאת הדשן הוא כותב שאחד מן הכוהנים "ממלא מן הדשן שהורידו למטה" (הלכות תמידין ומוספין, פ"ב, הל' יד), ובכך הוא נעתר גם לפשטי המקראות שעל פיהם הוצאת הדשן היא השלב השני לאחר שהדשן ירד מהמזבח.

2 מלשון הרמב"ם נראה שגם דבר זה היה נעשה בכל יום (פרק ב' מהלכות תמידין ומוספין, הלכה ג'). אולם גם הוא סבור שאין הוצאת הדשן 'עבודה', בניגוד לתרומת הדשן שהיא לדעת הרמב"ם עבודה לכל דבר.

3 הרמב"ם (בהערה הקודמת) משלב את שתי הקראות. מצד אחד הוא מאמץ כמובן את מדרש ההלכה שלפנינו עניינים שונים, אך מצד שני,

עולה מתוך דברינו הוא שעיקר הציווי בפרשיה זו (בחלקה הראשון) הוא פינוי המזבח מיום האתמול. כל שאריות הקורבנות של יום אתמול הלכו והתאכלו על המזבח כל הלילה, אך כשמגיע הבקר יש לפנותן. לפי זה יש להתייחס אל הרמת והוצאת הדשן כאל תהליך פינוי. תפיסה זו באה לידי ביטוי נוקב בשיטת ר' אליעזר הסבור שגם כוהנים בעלי מומין הפסולים בדרך כלל לעבודה יכולים להוציא את הדשן: "רבי אליעזר אומר: 'אחרים והוציא' – לימד על הכהנים בעלי מומין שכשרין להוציא הדשן" (יומא כ"ג ע"ב). יתר על כן: מאחר שהתהליך נתפס כפינוי שאריות, הרי שיש עמדה הטוענת שגם בחלק הראשון – שבו הכוהן עולה על המזבח – יש צורך בשני בגדי כהונה בלבד. כך עולה מדברי ריש לקיש (ביומא דף כ"ג ע"ב) שמתייחס לעמדת ר' אליעזר ומבאר מדוע כוהנים בעלי מומין יכולים להוציא את הדשן: "אי סלקא דעתך עבודה היא, יש לך עבודה שכשירה בשני כלים (=בגדים)!" כלומר, אין לראות זאת כ'עבודה' מקדשית, ועל כן די בשני בגדים, כמו שניתן גם להסתפק בכוהנים בעלי מומים, שאסור להם 'לעבוד' אך הם יכולים להוציא את הדשן.

מעניין לראות בהקשר זה את דברי הרמב"ם בפירוש המשניות למסכת תמיד (פרק ה משנה ג). כזכור, דברי חז"ל על 'הבגדים הפחותין' עסקו בהחלפת הבגדים לשלב השני – שלב הוצאת הדשן, אולם הרמב"ם אימץ לשון זו בדברו על השלב הראשון – שלב הרמת הדשן:

"וראוי לך שתדע שהרמת הדשן תהיה באלו ארבעה הכלים עכ"פ, אף על פי שלא אמר הכתוב אלא שני כלים שנאמר 'ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד', אבל אמרו ז"ל: 'ולבש – לרבות מצנפת ואבנט להרמה'. ומה שנאמר 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים', אינו רוצה לומר שיהיו בגדי חול אלא פחותים מהם בחשיבותם ושניהם בגדי קודש. אמרו מקיש בגדים שפשט לבגדים שלבש, מה להלן בגדי קודש אף כאן בגדי קודש, אם כן מה תלמוד לומר 'אחרים'? אחרים פחותים מהם.

"ולמה היו הבגדים שלובש בשעת הרמת הדשן פחותים מהבגדים שלבש בשעה שהיה מתעסק בקרבן? לא מחמת שמירת הבגדים שלא יבלו לפי שכבר הודעתך שהעיקר במקדש אין עניות במקום עשירות, אלא הטעם בזה הוא מה שזכרנו ואמרו 'בגד שבישל בו קדרה לרבו אל ימזוג בו כוס לרבו'"⁵.

עולה אל המזבח לפנות את הדשן הוא חייב להיות עם בגדי כהונה, אבל בשעת יציאתו אל מחוץ למחנה לא מתאים שילך בבגדי כהונה. לכן בשלב הראשון הדשן מועבר מראש המזבח אל מחוץ למזבח כשהכוהן עדיין לבוש בגדי כהונה ("ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על גשרו"), ולאחר מכן צריך הכוהן לפשוט את בגדיו וללבוש "בגדים אחרים" שאותם הוא יוציא את הדשן אל מחוץ למחנה:

"והנה זכר הכתוב כאן 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור' ללמד, שאם ירצה הכהן להרים את הדשן מעל המזבח ולהוציאו בהרמתו אל מחוץ למחנה אינו רשאי, שהרי הכתוב קבע להרמת הדשן מעל המזבח מקום באמרו 'ושמו אצל המזבח', ושתהיה ההרמה היא בבגדים חשובים. וקבע להוצאת הדשן מאצל המזבח 'אל מחוץ למחנה אל מקום טהור' ובגדים פחותים. ואם בא להרימו ולהוציאו מיד אל מחוץ למחנה, הנה יפול באחד משני דברים: אם שיוציאהו בבגדים חשובים, ואם שירימהו בבגדים פחותים, ושניהם מרוחקים מהכוונה הא-להית"

(אברבנאל על ויקרא ו).

לפי דרך קריאה זו, שאני מבקש לאמץ, יש לבצע את תהליך פינוי המזבח מהדשן שעליו מדי בוקר, ובכל בוקר ובוקר מתבצע התהליך כולו על שני שלביו – מהמזבח אל מחוץ למחנה עם תחנת ביניים לצד המזבח לצורך החלפת בגדים.⁴

רמב"ן מתאר את ההתלבטות כיצד לקרוא את הפסוקים המצויים על החלפת הבגדים וניכר שהוא נוטה לפרש אחרת מרש"י:

"אבל יש מרבותינו שם במסכת יומא אומר (דף כ"ג, ע"ב), שאין הוצאת הדשן צריכה בגדי כהונה, ויאמר 'ולבש בגדים אחרים' – בגדי חול. ופשוטו של מקרא בכך הוא, שיצוה עליו שלא ללכלך בגדי הבד בגדי הקדש בהוצאת הדשן אבל ילבש בגדי חול" (פירושו לויקרא ו, ד).

כאמור זוהי הקריאה הפשוטה יותר: הבגדים שהכוהן לובש לאחר שהדשן כבר ירד מן המזבח הם בגדי חול ולא בגדי כהונה.

משקף את עמדת הרמב"ם שהזכרתי לעיל, על פיו גם הוצאת הדשן נעשה בכל יום).

5 ראו גם ביד החזקה, פרק ב' בהלכות תמידין ומוספים, הלכה י'.

4 למעשה, מנהג אמירת פסוקי מצוות הדשן לפני תפילת שחרית משקף פרשנות זו, שהרי אין אומרים רק את 'תרומת הדשן' שהיא זו שנעשתה לפי חז"ל מידי יום, אלא אומרים את הפרשיה כולה על שני חלקיה, ובתודעת האומר, כולה נעשית מידי בוקר (אלא אם מנהג זה

"וּבְאוּ וְרַנְנוּ בְמִרוֹם צִיּוֹן וְנִהְרֹוּ אֶל טוֹב ה' עַל דָּגְנָה וְעַל תִּירֹשׁ וְעַל יִצְהָר וְעַל בְּנֵי צֶאֱן וּבְקָר וְהִיִּתָּה נֶפֶשׁ כְּגֹן רֹוּחַ וְלֹא יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד. אִז תִּשְׁמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֹול וּבְחָרִים וּזְקָנִים יַחְדָּו וְהִפְכָּתִי אֲבָלָם לְשִׁשׁוֹן וְנַחְמָתִים וְשִׁמְחָתִים מִיְּגוֹנָם. וְרוּיִתִי נֶפֶשׁ הַלְהַנִּים דָּשֶׁן וְעַמִּי אֶת טוֹבִי יִשְׁבְּעוּ נְאֻם ה'" (ירמיה ל"א, יא-יג)

"יִזְכֹּר כָּל מְנַחֲתֶךָ וְעוֹלָתֶךָ דְּשִׁנָּה סֶלָה" (תהלים כ', ד)

"תַּעֲרֹף לִפְנֵי שְׁלַחַן נֶגֶד צַרְרֵי דְשִׁנָּה בְּשִׁמּוֹן רֹאשֵׁי כּוֹסֵי רְוִיָּה" (תהלים כ"ג, ה)

"רְוִינָן מִדְּשֶׁן בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדְנִיָּךָ תִּשְׁקֶם" (תהלים ל"ו, ט)

"כְּמוֹ חֶלֶב וְדָשֶׁן תִּשְׁבְּעַ נֶפֶשִׁי וְשִׁפְתֵי רִנְנוֹת יִהְלֵל פִּי" (תהלים ס"ג, ו)

אומנם אין מדובר בהוכחה חד משמעית אולם הדעת נוטה לראות את הדשן שבפסוקים שלפנינו באור חיובי, בדומה לקונטרסיות המקראיות שמלוות מילה זו בדרך כלל.

נדמה שעלינו לאחוז את החבל בשתי קצותיו, וזה למעשה מה שעולה בסופו של דבר מהכרעת חז"ל. 'הרמת' הדשן היא גם סמל שממצה עד תום את המפגש שמתרחש במזבח בין אדם וא-לוהים. הדשן הוא התוצאה של המפגש בין הקורבן שהובא בידי האדם ובין ה' שמתגלה על המזבח כאש אוכלת. מהמפגש בין הבשר לאש נוצר דשן שאותו 'מרים' בכל בוקר הכוהן, ומצביע בכך על הברית ועל חסד המפגש שמלווים מקום זה. לפי זה, הרמת הדשן אכן קשורה לפינוי המזבח, אולם רגע לפני סילוק השאריות יש הצהרה על המפגש הייחודי שמתרחש במקום הזה ובהצבעה על תוצאותיו: מפגש בין בשר לאש שמוליד דשן.⁶ עוד נשוב לרעיון זה בהמשך, בניתוח יחס פינוי הדשן מהמזבח למצוות אש התמיד.

המתח בין תפיסת הוצאת הדשן כפינוי פסולת לבין תפיסתו כעבודה מקדשית של ממש מוצא את ביטוי בכמה דיונים הלכתיים, ואזכיר בקיצור שניים מהם. ראשית, לאור מתח זה ניתן לבאר את מחלוקת האמוראים בשאלה האם מועלים בדשן גם לאחר הרמתו מעל המזבח. לדעת רב אין מועלים בו שכבר נעשתה מצוותו, ואילו ר' יוחנן סבור שעדיין בקדושתו הוא עומד ויש בו דין מעילה. הסברה הפשוטה להבנת מחלוקת זו היא כהצעת רבי משה מרדכי עפשטיין – ראש ישיבת סלבודקה – שהמחלוקת היא אם פינוי הדשן הוא דין במזבח שיש לפנותו, או דין בדשן עצמו שיש להרימו ולהניחו במקומו המיועד לו. רב סבור שהעיקר הוא פינוי המזבח ועל כן אין מועלין בדשן

על רקע ההצעה שגם תרומת הדשן היא שלב בפינוי שאריות יום האתמול מהמזבח, ניתן להתנסח שבתרומת הדשן התורה מסתפקת בשני בגדים בלבד – מכנסיים וכותונת – הבגדים שאין בהם "כבוד ותפארת", ועמם כבר מותר לגשת אל המזבח.

האמנם רק פינוי מזבח?

כאמור, פירוש ר"י בכור שור נראה כפשטי המקראות כאן, ובעקבות דבריו נטינו לבאר את הפסוקים כמתארים תהליך פינוי, דבר שקיבל אישור לאור הלכות שונות ולפיהן עבודה זו אינה זוקקת כוהנים שמותרים בעבודה, ואין צורך בבגדי כהונה רגילים בשביל לקיימה. אולם יש להסתייג מהצגה זו שרואה בכל תהליך הוצאת הדשן אל מחוץ למחנה רק פינוי מזבח משאריות יום האתמול. לפני כמה שנים, ידידי הלל מאלי הסב את תשומת לבי לכך שהשימוש בפועל "והרים" לתיאור הורדת הדשן מהמזבח נושא באמתחתו קונוטרסיות מקראיות בעלות משמעות רחבה, ולא סביר שהתורה תשתמש בפועל מיוחד זה אם כל העיסוק כאן הוא רק בפינוי פסולת. 'והרים' מעורר הקשרים של תרומה או של מתנת החזה והשוק מזבח שלמים. השוו למשל לתיאור הקטרת האזכרה בקורבן מנחה: "וְהָרִים הַפֶּהֶן מִן הַמִּנְחָה אֶת אֲזִכְרֹתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַהּ" (ב', ט). יש באמתחתו של הפועל 'והוציא' לעורר אסוציאציות של פינוי שאריות מיותרות, אבל הפועל שנזכר בחלק הראשון: "וְהָרִים אֶת הַדָּשֶׁן", רומז לאקט שיש לו משמעות של הרמה והקדשה לגבוה.

יתר על כן: גם האסוציאציות הנלוות אל שם העצם "דשן" הן אסוציאציות חיוביות ביותר. יש אומנם כמה פסוקים – בהקשר דישון המזבח – שמהם עולה כי מדובר בסילוק שאריות ותו לא, כמו: "וְעִשִּׂיתָ סִירְתִּי לְדָשֶׁן וְיָעִי וּמִזְרֻקְתִּי וּמִזְלָגְתִּי וּמַחְתֹּתִי לְכֹל פְּלִי תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת" (שמות כ"ז, א); "וְדָשֶׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וּפְרָשׁוּ עָלָיו בְּגֵד אֲרָגָמָן" (במדבר ד', יג); אולם בדרך כלל מוזכרת מילה זו בהקשרים חיוביים. כך למשל הדוגמות הבאות:

"וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזֵּית הַחֲדָלְתִּי אֶת דָּשְׁנִי אֲשֶׁר בִּי יִכְבְּדוּ אֱ-לֹהִים וְאֲנָשִׁים" (שופטים ט', ט)

"וְנָתַן מִטֶּר זֶרְעֶךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת הָאֲדָמָה וְלָחֶם תִּבּוֹאֵת הָאֲדָמָה וְהָיָה דָשֶׁן וְשִׁמּוֹן יִרְעָה מִקְנֶיךָ בַּיּוֹם הַהוּא כִּרְחֵב" (ישעיה ל', כג)

"שִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֲלֵי וְאֲכַלּוּ טוֹב וְתִתְעַנְגַּ בְּדָשֶׁן נֶפְשְׁכֶם" (ישעיה נ"ה, ב)

6 ראו עוד בפירושו של רש"ר הירש לויקרא ו', ג, שמבאר באופן דומה (וגם שונה) את עניין תרומת הדשן.

עצמו לאחר שכבר סולק מהמזבח, ואילו ר' יוחנן הסבור שיש בו קדושה גם לאחר עזיבתו של המזבח סבור שזהו דין בדשן עצמו (לבוש מרדכי, קדשים, סימן י).

שנית, המתח הנזכר יכול לבאר את מחלוקת האמוראים בנוגע לדינו של זר שהוציא או תרם את הדשן. ר' יוחנן סבור שהוא חייב מיתה ככל שאר עבודות המקדש שנעשו על ידי זר, אך ריש לקיש פוטר אותו ממיתה בטענה שלפנינו "עבודת סילוק ולא עבודת מתנה" (ירושלמי יומא פ"ב, הל' א'). גם ממחלוקת זו עולה שיש שראו את פינוי המזבח כעבודה לכל דבר, אך אחרים ראוה כעבודה פחותה, שכל עניינה פינוי המזבח.

את שיעורנו הבא נקדיש לחציו השני של הציווי – אש התמיד במזבח, ולדיאלוג הסמוי שנוצר בין שני ציוויים אלו.

* ..... *

* כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולפרופ' יונתן גרוסמן *

* עורך: בנימין פרנקל, תשע"ט *

* ..... *

* בית המדרש הוירטואלי *

* מיסודו של *

* The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash *

* <https://etzion.org.il/> האתר בעברית: *

* <http://www.vbm-torah.org> האתר באנגלית: *

* ..... *

משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5

דוא"ל: office@etzion.org.il